

*I. А. ЮР'ЄВА, В.В. ЯЦИНА***ЕЛЕМЕНТИ КРИЗИЛОГІЇ В ДІАГНОСТИЦІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СФЕРИ**

У статті розглянуто сутність та основні елементи кризіології як сучасного наукового напрямку, що досліджує закономірності виникнення та розвитку кризових процесів у соціально-економічних системах. Проблематика кризових явищ у фінансово-кредитній сфері та пошук ефективних механізмів їх подолання є предметом численних наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Сучасна кризіологія формується як міждисциплінарний напрям, що поєднує знання з економіки, менеджменту, фінансів, соціології та психології. Її основна мета — виявлення закономірностей виникнення криз, діагностика їх розвитку та формування системи попереджувальних заходів. Особливу увагу приділено застосуванню кризіологічного підходу в системі діагностики фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери, який дозволяє своєчасно виявляти загрози фінансовій стабільності та формувати ефективні механізми антикризового управління. У межах дослідження визначено зміст поняття «кризіологічна діагностика», охарактеризовано її інструментарій (аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ризиків), а також обґрунтовано доцільність інтеграції кризіологічних методів у систему фінансового моніторингу. У сучасному світі фінансових послуг питання запровадження елементів кризіології розвивається у взаємозв'язку з теорією фінансової діагностики та антикризового менеджменту. Особливу увагу приділяють аналізу фінансової стійкості банків, визначенню індикаторів кризи, а також оцінці ризиків неплатоспроможності та банкрутства в діяльності банків, забезпечення необхідних автентичних вимог діяльності особливої ваги. У статті досліджується система діагностики фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери, де елементи кризіології можуть значно посилити діагностичний потенціал традиційних фінансових методів, оскільки дозволяють не лише констатувати факт фінансових проблем, а й передбачити їх розвиток, визначити внутрішні та зовнішні джерела дестабілізації, що є особливо важливим для організацій фінансово-кредитної сфери. Проаналізовано та систематизовано кризіологічні концепції щодо фінансових криз, ідентифікації кризових факторів у діяльності фінансово-кредитних установ, розробку кризіологічних індикаторів раннього попередження та адаптацію кризіологічних моделей до специфіки фінансового сектору. Результати дослідження демонструють, що ефективна система, яка базується на елементах кризіології дозволяє не лише уникнути значних фінансових втрат, але й забезпечити довгострокову фінансову стабільність за рахунок систематизації діагностичних параметрів ризиків та оптимізації операційних витрат на усунення погроз. Результати дослідження мають практичне значення для підвищення рівня фінансової стійкості та ефективності управлінських рішень у банківських і небанківських фінансових установах.

Ключові слова: кризіологія; фінансова діагностика; антикризове управління; фінансово-кредитна сфера; фінансова стійкість; фінансова безпека; підхід; фінансовий стан; ефективність; діагностика; банки; бізнес-середовище; фінансові ризики; аналіз; фінансова стабільність; управлінські рішення; моніторинг; фактори; фінансова звітність

*I. YURIEVA, V. YATSYNA***ELEMENTS OF CRISIS LOGY IN THE DIAGNOSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF ORGANISATIONS IN THE FINANCIAL AND CREDIT SECTOR**

The article examines the essence and main elements of crisisology as a modern scientific field that studies the patterns of emergence and development of crisis processes in socio-economic systems. The issue of crisis phenomena in the financial and credit sphere and the search for effective mechanisms to overcome them is the subject of numerous scientific studies by both domestic and foreign scientists. Modern crisis studies is forming as an interdisciplinary field that combines knowledge of economics, management, finance, sociology and psychology. Its main goal is to identify the patterns of crisis emergence, diagnose their development, and form a system of preventive measures. Particular attention is paid to the application of the crisisology approach in the system of diagnosing the financial condition of organisations in the financial and credit sphere, which allows for the timely identification of threats to financial stability and the formation of effective anti-crisis management mechanisms. The study defines the concept of 'crisis diagnosis', describes its tools (analysis of liquidity, solvency, profitability, risks), and justifies the feasibility of integrating crisis methods into the financial monitoring system. In the modern world of financial services, the issue of introducing elements of crisisology is developing in conjunction with the theory of financial diagnostics and crisis management. Particular attention is paid to the analysis of the financial stability of banks, the identification of crisis indicators, and the assessment of the risks of insolvency and bankruptcy in the activities of banks, with the necessary authentic requirements for activities becoming particularly important. The article examines the system of diagnosing the financial condition of organisations in the financial and credit sphere, where elements of crisisology can significantly enhance the diagnostic potential of traditional financial methods, as they allow not only to establish the fact of financial problems, but also to predict their development, identify internal and external sources of destabilisation, which is particularly important for organisations in the financial and credit sphere. Crisis concepts related to financial crises, the identification of crisis factors in the activities of financial and credit institutions, the development of crisis early warning indicators, and the adaptation of crisis models to the specifics of the financial sector are analysed and systematised. The results of the study demonstrate that an effective system based on elements of crisis management not only allows significant financial losses to be avoided, but also ensures long-term financial stability through the systematisation of diagnostic risk parameters and the optimisation of operational costs for eliminating threats. The results of the study are of practical importance for improving the level of financial stability and the effectiveness of management decisions in banking and non-banking financial institutions.

Keywords: crisis management; financial diagnostics; anti-crisis management; financial and credit sphere; financial stability; financial security; approach; financial condition; efficiency; diagnostics; banks; business environment; financial risks; analysis; financial stability; management decisions; monitoring; factors; financial reporting

Вступ. Сучасні умови функціонування фінансово-кредитних установ характеризуються високим рівнем невизначеності, динамічністю економічного середовища та зростанням ризиків. Глобальні фінансові коливання, геополітична нестабільність, технологічні трансформації та поведінкові зміни споживачів призводять до зростання вразливості банківських і небанківських фінансових структур. У таких умовах особливого значення набуває кризіологічний підхід — науковий

напрямок, що зосереджується на вивченні закономірностей виникнення, розвитку та подолання криз у соціально-економічних системах. Актуальність теми «Елементи кризіології в діагностиці фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери» зумовлена посиленням кризових явищ у глобальній фінансовій системі, зростанням нестабільності ринків та необхідністю розробки проактивних підходів до діагностики фінансового стану фінансово-кредитних

інших суб'єктів ринку все частіше виявляються недостатніми для формування повної картини їхньої фінансової стійкості. Дослідження елементів кризології у процесі діагностики фінансового стану фінансово-кредитних організацій є актуальним напрямом, оскільки саме ці інститути відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави. Впровадження кризологічних методів дозволяє не лише оцінити рівень фінансової безпеки, а й своєчасно сформулювати антикризову політику, підвищити стійкість організацій до деструктивних зовнішніх впливів.

Постановка завдання. Аналіз теми «Елементи кризології в діагностиці фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери» на часі через необхідність осмислення загроз, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Основні завдання дослідження полягають у аналізі систематизації кризологічних концепцій щодо фінансових криз, ідентифікації кризових факторів у діяльності фінансово-кредитних установ, розробці кризологічних індикаторів раннього попередження та адаптації кризологічних моделей до специфіки фінансового сектору.

Аналіз стану питання. Проблематика кризових явищ у фінансово-кредитній сфері, аналіз розкриття теми дослідження вітчизняними та закордонними вченими з пошуку ефективних механізмів їх подолання є предметом численних наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Сучасна кризологія формується як міждисциплінарний напрям, що поєднує знання з економіки, менеджменту, фінансів, соціології та психології. Її основна мета — виявлення закономірностей виникнення криз, діагностика їх розвитку та формування системи попереджувальних заходів, чим займалися як зарубіжні вчені, так і українські фахівці: Акерлоф Дж., Альтман Е., Вікрей У., Коуз Р., Канеман Д., Ліс Р., Ерроу К., Мирліс Дж., Спенс М., Стігліц Дж., Таффлер Т., Барановський О.І., Вітлінський В. В., Пернарівський О. В., Наконечний Я. С., Внукова Н.М., Крупка М.І., Осадець С.С., Манойленко О.В., Перерва П.Г., Суторміна В.М., Терещенко О.О. Дослідження вітчизняних вчених переважно фокусуються на покращенні та впровадженні системного підходу до антикризового управління підприємством, де акцент зроблено на діагностиці фінансових ризиків, визначенні антикризового управління як невід'ємної складової стратегічного управління, спрямованого на попередження та подолання кризових явищ, дослідженні проблем фінансової безпеки банківських установ та методів виявлення загроз на ранніх стадіях та пропозиції моделі комплексної оцінки фінансового стану підприємств з урахуванням кризових факторів. езважаючи на значну кількість досліджень, комплексне поєднання кризологічних підходів із діагностикою фінансового стану фінансово-кредитних організацій потребує подальшого розвитку. Більшість робіт зосереджена на оцінці фінансових показників, тоді як недостатньо уваги приділяється системному аналізу причин та динаміки кризових процесів, а також формуванню ранніх попереджувальних сигналів про настання фінансової кризи.

Існуючі методи розв'язання задачі. Для дослідження та аналізу теми «Елементи кризології в діагностиці фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери» використовувались наукові методи та підходи системного аналізу, економіко-математичного моделювання, порівняльного аналізу, експертних оцінок, аналітичний метод, що дали змогу забезпечити всебічність і комплексність вивчення проблеми. Метод системного аналізу дозволив розглядати фінансово-кредитну організацію як складну соціально-економічну систему, діяльність якої залежить від взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, виявити взаємозв'язки між фінансовими показниками, ризиками та кризовими процесами, встановити причинно-наслідкові зв'язки між окремими елементами кризологічної діагностики (індикаторами, факторами, моделями прогнозування). Крім системного аналізу, у дослідженні застосовано аналітичний метод задля оцінки фінансового стану та показників стійкості, порівняльний метод використаний для зіставлення результатів діяльності різних фінансово-кредитних установ, а індукцію та дедукцію запропоновано для формування узагальнень щодо впливу кризових чинників. Метод економіко-статистичного аналізу застосовувався для кількісної оцінки тенденцій та ризиків, метод моделювання висвітлює розроблення системи показників кризологічної діагностики, а структурно-логічний метод необхідний для побудови схеми взаємозв'язків елементів фінансової кризи.

Мета роботи. Головною метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та практичних інструментів, їх обґрунтування та розробка кризологічного інструментарію для діагностики фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери, визначення шляхів підвищення ефективності антикризового управління на основі кризологічного аналізу.

Постановка задачі.

Аналіз теми «Елементи кризології в діагностиці фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери» відбувається за рахунок систематизації кризологічних концепцій щодо фінансових криз. При аналізі теми дослідження необхідно зробити ідентифікацію кризових факторів у діяльності фінансово-кредитних установ, розробити каталог кризологічних індикаторів раннього попередження, їх адаптацію до кризологічних моделей із урахуванням специфіки фінансового сектору.

Результати дослідження.

Кризологія як наука забезпечує методологічну основу для діагностики кризових явищ, ідентифікації їхніх причин та розроблення механізмів запобігання негативним наслідкам. Її інструментарій дедалі частіше інтегрується у систему фінансового аналізу підприємств і організацій фінансово-кредитної сфери, дозволяючи своєчасно виявляти симптоми фінансової нестабільності, неефективності управління, зниження ліквідності чи платоспроможності. Мета кризології полягає в спроможності передбачати кризові явища, діагностувати кризові стани, розробляти стратегії попередження і подолання криз та взагалі формувати культуру антикризового мислення. Об'єкт дослідження

за цією тематикою - фінансово-господарська діяльність організацій фінансово-кредитної сфери в умовах економічної нестабільності. Предмет дослідження – теоретичні та практичні елементи кризології як складової діагностики фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери, що забезпечують виявлення, оцінку та попередження кризових явищ у їх діяльності. системний підхід у цьому контексті є базовим, оскільки дозволяє комплексно оцінити стан фінансово-кредитної установи, визначити потенційні зони ризику та розробити ефективні антикризові рішення.

Дослідження елементів кризології у процесі діагностики фінансового стану фінансово-кредитних організацій є актуальним напрямом, оскільки саме ці інститути відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави. Впровадження кризологічних методів дозволяє не лише оцінити рівень фінансової безпеки, а й своєчасно сформувати антикризову політику, підвищити стійкість організацій до деструктивних зовнішніх впливів. Ключові елементи кризології для фінансової діагностики: передбачають циклічність кризових явищ, де є аналіз фаз розвитку кризи від латентної, гострої, хронічної до відновлення. Сучасна фінансово-кредитна сфера функціонує в умовах підвищеної невизначеності, що зумовлює зростання ризиків і кризових загроз. Саме тому формування кризологічного підходу, який поєднує антикризове мислення з науковими принципами ризикології, є необхідною передумовою ефективного управління фінансовою стабільністю організацій. У межах дослідження проблематики елементів кризології розглядаються фундаментальні основи формування сучасної системи антикризового фінансового управління в організаціях фінансово-кредитної сфери, що функціонують в умовах динамічного розвитку сучасної інноваційної економіки. Зростання кількості фінансових установ, які стикаються з кризовими явищами, нестачею ліквідності чи неплатоспроможністю, свідчить про актуальність розробки методології кризологічної діагностики, побудованої на системному ризикологічному підході.

Сучасна фінансова система формується під впливом інформаційно-інноваційних чинників, які зумовлюють новий тип взаємодії між фінансовими ринками, інституціями та економічними агентами. Ця сучасна економічна реальність характеризується високим рівнем цифровізації, динамічністю потоків капіталу, а також підвищенням ролі ризиків, що мають системний характер. Саме в цьому контексті кризологічна діагностика набуває нового змісту — вона стає інструментом передбачення і локалізації кризових процесів, а не лише їх констатації. У контексті кризології ці положення можна інтерпретувати як основу для розуміння механізмів виникнення криз у фінансових системах — через структурні дисбаланси, інноваційні зсуви та адаптаційні затримки суб'єктів ринку. На відміну від традиційного підходу до оцінки фінансового стану, кризологічна діагностика орієнтована не лише на ретроспективний аналіз фінансових показників, а й на прогностичну оцінку ризиків, пов'язаних із впровадженням нових технологій,

зміною поведінки споживачів, макроекономічною нестабільністю. Основні акценти при цьому робляться на інформаційно-аналітичних моделях, що дозволяють ідентифікувати ранні ознаки фінансової кризи.

Майже всі інститути традиційної економіки нині зазнають трансформаційного тиску з боку цифрових фінансових технологій, інноваційних бізнес-моделей та глобальної інтеграції ринків. Цей процес створює нові види ризиків, які мають назву кіберризиків, технологічні ризики, ризики інформаційної асиметрії — які стають потенційними джерелами кризових явищ у фінансово-кредитних організаціях, тому зростання кількості фінансових установ, що опинилися в кризовому стані або були змушені пройти процедури реструктуризації чи санації зростає. Одночасно із зовнішніми викликами, значну роль у розвитку кризових ситуацій відіграють і внутрішні, суб'єктивні чинники, такі як неефективне управління ризиками, непрозора фінансова звітність, порушення принципів корпоративного управління, соціальної відповідальності а подекуди — умисне доведення установ до фінансової неспроможності задля тінювих схем перерозподілу активів. Усе це свідчить про необхідність використання кризологічних інструментів у системі фінансової діагностики, що дозволяють комплексно оцінювати як фінансову стійкість установи, так і її здатність адаптуватися до змін сучасного середовища. Кризологія як наука вивчає закономірності виникнення, розвитку та подолання криз, тоді як ризикологія досліджує природу, типологію та оцінку ризиків у складних системах. Їх синтез створює можливість побудови системної моделі управління фінансовими ризиками на основі прогнозування кризових тенденцій, аналізу взаємозв'язків між ризиками та ключовими фінансовими показниками. Системний підхід у межах кризологічного аналізу полягає у розгляді підприємства як відкритої динамічної системи, що перебуває під впливом численних внутрішніх і зовнішніх факторів. Такий підхід дозволяє виявити структуру ризиків у розрізі фінансової, операційної, ринкової та стратегічної підсистем, визначити взаємозалежність між ризиками та кризовими процесами, забезпечити безперервність моніторингу ключових індикаторів фінансового стану. Системний підхід у ризикології передбачає поетапність починаючи з ідентифікації ризиків при визначенні загроз, що можуть ініціювати кризу, оцінки ризиків з кількісною та якісною оцінкою впливу ризиків на фінансовий стан, розробкою антикризових стратегій реагування запобігання, мінімізації, передачі або прийняття ризику при обов'язковому моніторингу і контролі оцінки ефективності впроваджених заходів.

Цей підхід забезпечує цілісність і логічну послідовність дій, що дозволяє перейти від пасивного реагування на кризу до активного управління ризиками на ранніх стадіях їх прояву, а планування антикризових заходів на основі ризикологічного аналізу, де ефективне антикризове управління базується на ризик-орієнтованому плануванні. Це передбачає формування плану фінансового оздоровлення підприємства, спрямованого на мінімізацію ключових ризиків і відновлення платоспроможності. Система принципів такого планування включає принцип превентивності з

орієнтацією на раннє виявлення кризових сигналів, принцип інтеграції, а саме узгодженість управлінських, фінансових і контрольних функцій, принцип транспарентності з відкритістю інформаційних потоків у процесі прийняття рішень, принцип адаптивності, як гнучке коригування планів відповідно до динаміки ризиків. В основі ризикологічного планування лежить створення системи ключових ризикових індикаторів, які відстежують фінансову стійкість організації, ліквідність, рівень капіталізації та ризик дефолту. Фінансове забезпечення антикризових заходів і мобілізація внутрішніх резервів, коли системна кризологічна модель ризик-менеджменту передбачає створення механізмів фінансової стабілізації на підприємстві. До таких механізмів належать санація балансу при усуненні дефіциту капіталу шляхом реструктуризації активів і зобов'язань, реструктуризація боргів та двоступінчаста санація, як поетапне фінансове відновлення через залучення внутрішніх та зовнішніх джерел, оптимізація структури витрат за принципом «таргет-костинг» з орієнтацією на досягнення цільового рівня собівартості без втрати якості, аутсорсинг непрофільних функцій, що дозволяє зменшити операційні витрати та сконцентрувати ресурси на основній діяльності. Реалізація цих інструментів має супроводжуватись постійним ризик-моніторингом, який дозволяє визначати ефективність фінансових рішень та прогнозувати можливі кризові наслідки. Гармонізація ризикологічних підходів із європейськими стандартами, де одним із стратегічних напрямів розвитку кризологічної діагностики у фінансово-кредитній сфері є гармонізація вітчизняної практики ризик-менеджменту зі стандартами ЄС, зокрема принципами Basel III і вимогами Європейського органу банківського нагляду (ЕВА). Це передбачає забезпечення прозорості та порівнянності ризиків між установами; проведення тесту на зіставності державної підтримки із ринковими умовами, впровадження ризик-базованого підходу до нагляду, зменшення деструктивного впливу державних інтервенцій на конкурентне середовище. Гармонізація методів ризикологічної діагностики дозволить створити стійку фінансову систему, здатну протистояти кризам, підвищить довіру інвесторів і сприятиме інтеграції України у європейський фінансовий простір. Діагностика точок біфуркації у фінансових процесах сучасної кризології, де значне місце посідає синергетичний підхід, який дозволяє розглядати фінансову систему як нелінійну, відкриту й динамічну структуру, що постійно перебуває в процесі еволюції. Одним із ключових понять цього підходу є точка біфуркації, а саме момент, коли система втрачає стабільність і може перейти до якісно нового стану під впливом навіть незначних зовнішніх або внутрішніх змін. У фінансових процесах точки біфуркації проявляються у вигляді критичних меж, після яких настає різка зміна тенденцій зростання або падіння курсу валют, погіршення ліквідності, коливання вартості активів, зміна поведінки інвесторів чи клієнтів. Для фінансово-кредитних організацій такі точки означають момент переходу від стабільного функціонування до кризового або санаційного стану. Діагностика точок біфуркації у фінансових системах має подвійне

прогностичне значення, що дозволяє завчасно виявити нестійкість фінансових процесів, коли зовні система ще виглядає стабільною, але внутрішні показники демонструють зростання ентропії (хаотичності). Аналітичне значення забезпечує оцінку глибини та швидкості наближення системи до кризового порогу. Методологічні засади діагностики біфуркаційних станів характеризуються виявленням точок біфуркації у фінансово-кредитній сфері при використанні комплексного системного аналізу, що поєднує економіко-математичні, статистичні та поведінкові моделі. Основними індикаторами наближення до біфуркаційного стану є різке зростання волатильності фінансових показників, а саме коефіцієнтів ліквідності, прибутковості, платоспроможності, втрата кореляційних зв'язків між ключовими змінними наприклад, між активами і доходністю, затримка управлінських реакцій на зовнішні сигнали, поява нестандартних трендів у динаміці грошових потоків. З погляду ризикології, момент біфуркації означає межу толерантності до ризику, після якої починає діяти механізм самопосилення негативних ефектів. Для банків, страхових компаній і небанківських фінансових інститутів виявлення точок біфуркації є важливим елементом антикризової діагностики. Практичне застосування включає розробку системи раннього попередження фінансових криз, інтеграцію показників біфуркаційної нестійкості у ризик-карти організації, моделювання сценаріїв фінансової поведінки в умовах зростаючої нестабільності, формування адаптивних механізмів регулювання ліквідності та капіталу. Такі моделі дозволяють перетворити кризові сигнали на управлінські імпульси, що забезпечують своєчасне коригування фінансової стратегії до настання катастрофічних змін. Прогнозування тривалості кризових циклів за системними кризологічними індикаторами а саме, показниками фінансової напруженості відображають рівень внутрішніх фінансових дисбалансів і ризиків неплатоспроможності. Індекси системної вразливості оцінюють схильність фінансової системи до кризових збоїв під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Маркери критичних станів сигналізують про настання моменту, коли система може перейти до кризового стану або точок біфуркації. Кризологічні моделі оцінки базуються на динамічних моделях моніторингу кризових траєкторій, що дозволяє відстежувати розвиток фінансових показників у часі та виявляти ранні ознаки нестабільності або наближення до кризового стану зі сценарним моделюванням розвитку кризових ситуацій та передбаченням прогнозування можливих варіантів розвитку кризових подій за різними економічними і фінансовими сценаріями, що допомагає оцінити ризики та підготувати управлінські рішення. Стрес-тестування на основі кризологічних сценаріїв передбачають перевірку стійкості фінансової системи чи організації до екстремальних, кризових навантажень, оцінку здатності витримати шоки та вжити заходів для стабілізації.

Висновки. Розробка кризологічної моделі діагностики фінансового стану, створення системи раннього попередження криз, формування кризологічних стандартів для фінансово-кредитних

установ є теоретико-методологічними засадами кризології в умовах сьогодення та формують основу сучасної системи антикризової діагностики фінансово-кредитних організацій. Її практичне значення полягає у забезпеченні випереджувального моніторингу ризиків, ідентифікації кризових сигналів та своєчасному прийнятті управлінських рішень, спрямованих на стабілізацію фінансового стану організацій. Отже, системний підхід у кризології є ключовим елементом кризологічного аналізу фінансового стану організацій фінансово-кредитної сфери. Його застосування забезпечує комплексне бачення взаємозв'язків між ризиками, кризами та фінансовими показниками, формування превентивної системи антикризового управління, своєчасне планування та фінансове забезпечення стабілізаційних заходів, адаптацію до міжнародних стандартів управління ризиками. Таким чином, елементи кризології, інтегровані із системним кризологічним підходом, формують методологічну основу сучасної діагностики фінансової стійкості та розвитку антикризового потенціалу підприємств. Запропоновані рішення дозволять підвищити точність діагностики фінансового стану, зменшити втрати від кризових явищ та забезпечити проактивне управління фінансовою стійкістю. Інтеграція кризологічного підходу в систему фінансової діагностики фінансово-кредитних установ дозволить перейти від реактивного до проактивного управління фінансовою стійкістю.

Список літератури

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 №2121-II [Електронний ресурс] – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: [Електронний ресурс] <http://www.mof.gov.ua/>
3. НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» від 30.11.2001 р. No 559, Документ z1050-01, поточна редакція — Редакція від 03.01.2024, підстава - z2010-23[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2010-23#Text>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 МСБО 32 Фінансові інструменти від 01.01.2014 <https://ips.ligazakon.net/document/MU12040>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/>
6. Фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2024. С. 632
7. Томілін О.О., Тютюнник Ю.М., Бражний Л.В., Дробот Я.А. Фінансово-економічний словник – довідник / за наук. ред. проф. О. О. Томіліна / Полтава: ПДАУ. 2023. С. 108
8. Нікбахт, Гроппеллі А. Фінанси. – К.: Вік; Глобус. – 2022. – 382 с.
9. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2020. — С.292
10. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. посібник / Вітлінський В. В., Пернарівський О. В., Наконечний Я. С., Великоіваненко Г. І.; за ред. В. В. Вітлінського. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2020. — С. 251
11. Юр'єва І.А., Шевченко Р.О. Діагностика фінансових ризиків та кризового стану при податковому плануванні Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences): зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2024. – № 4. – С. 108-112. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/85639>
12. Текст лекцій з дисципліни "Діагностика фінансового стану в антикризовому управлінні" для студентів спец. 071 "Облік і оподаткування" та 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок" / уклад.: І. А. Юр'єва, М. О. Ткаченко ; Нац.техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : НТУ "ХПІ", 2024. С. 153. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/80719>

References (transliterated)

1. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 7.12.2000 №2121-II [Elektronnyi resurs]. – <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Ofitsiyniy veb-sait Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: [Elektronnyi resurs] <http://www.mof.gov.ua/>
3. NP(S)BO 13 «Finansovi instrumenty» vid 30.11.2001 r. No 559, Dokument z1050-01, potochna redaktsiia — Redaktsiia vid 03.01.2024, pidstava - z2010-23[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2010-23#Text>
4. Ofitsiyniy veb-sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.mof.gov.ua/>
5. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 32 MSBO 32 Finansovi instrumenty vid 01.01.2014 <https://ips.ligazakon.net/document/MU12040>
6. Finansy : pidruch. / za red. d.e.n., prof. A. I. Krysovatoho. Ternopil : Universyetska dumka, 2024. – S. 632
7. Tomilin O.O., Tiutunnyk Yu.M., Brazhnyk L.V., Drobovia Ya.A. Finansovoekonomichnyi slovnyk – dovidnyk [Financial and Economic Dictionary - Reference] / za nauk. red. prof. O. O. Tomilina / Poltava: PDAU. 2023. – P. 108
8. Nikbakht, Hroppelli A. Finansy [Finances]. – Kiev: Vik; Hlobus. – 2022. – P. 382
9. Vitlinskiy V. V., Verchenko P. I. Analiz, modeliuvannia ta upravlinnia ekonomichnym ryzykom [Analysis, modeling and management of economic risk]: Navch.-metod. posibnyk dlia samost. vyvch. dys. — Kiev: KNEU, 2020. — P.292
10. Kredytnyi ryzyk komertsiihnoho banku [Credit risk of a commercial bank]: Navch. posibnyk / Vitlinskiy V. V., Pernarivskiy O. V., Nakonechniy Ya. S., Velykoivanenko H. I.; za red. V. V. Vitlinskoho. — Kiev: T-vo «Znannia», KOO, 2020. — P. 251
11. Yurieva I.A., Shevchenko R.O. Diahnostyka finansovykh ryzykiv ta kryzovoho stanu pry podatkovomu planuvanni [Diagnostics of financial risks and crisis situations in tax planning] Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) = Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences): zb. nauk. pr. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2024. – no 4. – pp. 108-112. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/85639>
12. Tekst lektzii z dystsypliny "Diahnostyka finansovoho stanu v antykrizovomu upravlinni" dlia studentiv spets. 071 "Oblik i opodatkovannia" ta 072 "Finansy, bankivska sprava, strakhuvannia ta fondoviy rynok" / uklad.: I. A. Yurieva, M. O. Tkachenko ; Nats.tekhn. un-t "Kharkiv. politekhn. in-t". Kharkiv : NTU "KhPI", 2024. P. 153. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/80719>

Надійшла (received) 15.10.2025

Відомості про авторів / About the Authors

Юр'єва Ірина Анатоліївна (Yurieva Iryna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри обліку і фінансів; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8159-7763>; Iryna.Yurieva@khi.edu.ua

Яцина Вікторія Валентинівна (Yatsyna Viktoriia) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри загальної економічної теорії, м. Харків, Україна; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4440-976X>; e mail: Viktoriia.Yatsyna@khi.edu.ua